

КОМУНІКАТИВНИЙ, КРЕАТИВНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХОДИ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО КОМП'ЮТЕРНОГО СЕРЕДОВИЩА

COMMUNICATIVE, CREATIVE AND SOCIO-CULTURAL APPROACHES IN THE PREPARATION OF FUTURE PHILOLOGISTS IN A COMPETENCE-BASED COMPUTER ENVIRONMENT

Статтю присвячено аналізу комунікативного, креативного та соціокультурного підходів у підготовці здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей. В статті висвітлюються окремі аспекти застосування зазначених підходів в умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища. В статті виокремлено основні фактори, які впливають на формування комунікативної компетентності в майбутніх філологів. Автором визначені чинники стимулювання творчих можливостей здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей та описані принципи соціокультурного підходу до підготовки майбутніх філологів у зазначеному середовищі.

Ключові слова: методологічний підхід, здобувачі вищої освіти філологічних спеціальностей, компетентісно орієнтоване комп'ютерне середовище, комунікативний підхід, креативний підхід, соціокультурний підхід.

Статья посвящена анализу коммуникативного, творческого и социокультурного подходов в подготовке соискателей высшего образования филологических специальностей. В статье освещаются отдельные аспекты применения указанных подходов в условиях компетентностно ориентированной компьютерной среды. В статье выделены основные факторы, влияющие на формирование коммуникативной компетентности у будущих филологов. Авто-

ром определены факторы стимулирования творческих возможностей соискателей высшего образования филологических специальностей и описаны принципы социокультурного подхода к подготовке будущих филологов в указанной среде.

Ключевые слова: методологический подход, соискатели высшего образования филологических специальностей, компетентностно ориентированная компьютерная среда, коммуникативный подход, творческий подход, социокультурный подход.

The article is devoted to the analysis of the communicative, creative and socio-cultural approaches in the training of higher education applicants in philological specialties. Some aspects of using of the mentioned approaches in the conditions of a competence-based computer environment are discussed in the article. The main factors that influence the formation of communicative competence of future philologists are singled out. The author determines the factors stimulating the creative possibilities of higher education applicants in philological specialties. The principles of socio-cultural approach to the preparation of future philologists in the mentioned environment are described.

Key words: methodological approach, higher education applicants in philological specialties, competence-based computer environment, communicative approach, creative approach, socio-cultural approach.

УДК 372.881.1

Андрущенко Я.Е.,
канд. пед. наук,
старший лаборант кафедри управління
виробництвом та інноваційною
діяльністю підприємств
Миколаївського національного
аграрного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В Україні відбувається перегляд пріоритетів у системі підготовки здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей. Серед факторів, які зумовили необхідність такого перегляду пріоритетів, можна виокремити дві групи чинників. Перш за все, процеси реформування системи вищої освіти в Україні зумовлюють необхідність переосмислення ролі майбутнього філолога. Друга група чинників – це соціально-педагогічні зміни, які пов'язані з появою нових державних освітніх стандартів, переходом на новий зміст освіти. У сучасній педагогічній науці існує велика кількість методологічних підходів, які представляють різні напрямки досліджень і відбивають специфіку конкретної наукової діяльності в педагогіці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поряд з дослідженням методологічних підходів в загальному сенсі, вглядається необхідність вивчення методологічних підходів в умовах сучасного інформаційного суспільства. Постає питання про сучасні методоло-

гічні підходи підготовки здобувача вищої освіти філологічних спеціальностей в умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища, необхідність методологічного обґрунтування визначеної педагогічної проблеми.

Мета статті полягає в аналізі комунікативного, креативного та соціокультурного підходів у підготовці здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей в умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні для підготовки здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей ми використовуємо комунікативний, креативний, соціокультурний методологічні підходи. Дослідимо детальніше кожен з них.

Комунікативний методологічний підхід передбачає органічне поєднання свідомих і підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови, тобто засвоєння правил оперування іншомовними моделями відбувається одночасно з опануванням їх комунікативно-мовленнєвою функцією.

Інтерес до комунікативного підходу у підготовці здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей поступово зростає. Проблема підготовки майбутніх філологів розглядається як трансляція знань про світ. Розглядаючи комунікативний аспект підготовки філолога, О. Леонт'єв [5] підкреслює, що опановуючи іноземну мову, ми одночасно засвоюємо властивий відповідному народу образ світу, одним із важливіших компонентів якої є мова. На думку О. Леонт'єва основним завданням опановування філологічною освітою є уміння спілкуватись на рівні носія мови.

Реалізація комунікативного підходу у підготовці здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища передбачає формування професійних компетентностей. Опанування такими засобами спілкування як фонетичними, лексичними, граматичними, спрямоване на їх практичне застосування у процесі спілкування в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища. Наприклад, опанування майбутніми філологами уміннями говоріння, аудіювання, читання та письма з іноземних мов здійснюється шляхом реалізації цих видів мовленнєвої діяльності у компетентнісно орієнтованому комп'ютерному середовищі, що моделюють ситуації реального спілкування. У зв'язку з цим підготовка майбутніх філологів організується таким чином, щоб вони виконували вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення комунікативних завдань, які спрямовані на досягнення цілей та намірів спілкування в умовах середовища.

З позицій комунікативного підходу процес підготовки здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища будується адекватно реальному процесу мовленнєвого спілкування. Процес підготовки здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей може повністю збігатися з процесом комунікації, який відбувається в реальному житті, оскільки відбувається в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища, де можна залучити носіїв мови, провідних фахівців з країни, мова якої вивчається. Дослідники О. Леонт'єв [4] та Є. Пассов [6] виділяють комунікативний підхід, як один з найкращих у підготовці фахівців з філології, тому що головним його напрямом є навчання мовлення в умовах спілкування. Цей підхід визначився в результаті дослідження наукових досягнень в галузі комунікативної лінгвістики, психології та теорії діяльності.

Згідно із загальноєвропейськими рекомендаціями Ради Європи [1] з мовної освіти, метою є не просто вивчення будь-якої мови, а й вільне спілкування цією мовою, тобто формування в здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей іншомовної комунікативної компетентності. До

структури комунікативної компетентності належать: мовленнєва компетенція, яка передбачає аудіювання, говоріння, читання, письмо, мовна компетенція, яка включає лексичні, фонетичні, орфографічні знання, дискурсивна компетенція, соціокультурна та соціолінгвістична компетенція, стратегічна компетенція. С.В. Стойко [10] зазначає, що здобувачі вищої освіти філологічних спеціальностей повинні уміти здійснювати усне спілкування, розуміти на слух різну інформацію, логічно структурувати й передавати свої висловлювання, обирати ефективні стратегії для розв'язання будь-якої проблеми.

Основними факторами, які впливають на формування комунікативної компетентності в майбутніх філологів, є професійна спрямованість, гуманістичний стиль спілкування, орієнтація на комунікативну культуру як на професійну цінність та мотивацію для здійснення комунікації. Діяльності без мотиву не буває – це є головним у процесі комунікації. Майбутній філолог має бути зацікавлений у майбутній професії, він має накопичувати свої знання, вміння та досвід, вміти використовувати компетентнісно орієнтоване комп'ютерне середовище для самонавчання, самостимулювання та навчання за власною траєкторією навчання. Комунікативний підхід здійснюється в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища шляхом залучення здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей до вирішення великого кола комунікативних завдань професійної спрямованості в умовах єдиного освітнього середовища.

Креативний методологічний підхід передбачає зміну ролі здобувача вищої освіти в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища з об'єкта дії на суб'єкта й головну дійову особу – дослідника. Погоджуємось з А.І. Сологуб [6] в тому, що навчальний матеріал у середовищі є предметом дослідження, а творча дослідницька діяльність – засіб самонавчання і самостимулювання до створення креативної особистості. Визначальна особливість застосування креативного методологічного підходу у підготовці майбутніх філологів є створення умов для формування в них творчої самосвідомості, як основи самоорганізації та професійної самореалізації та формування компетентностей для майбутньої професійної діяльності.

Креативний методологічний підхід визначає продуктивно-творчу спрямованість майбутнього філолога й становить основу його професійної орієнтації в житті. Це основна визначальна риса професійної творчості, розвитку творчого потенціалу майбутнього філолога. Сутність креативності зводиться до інтелектуальної активності та чутливості, до побічних продуктів власної діяльності [8]. Серед науковців існують різні точки зору на проблему креативності та креативної особистості.

Вчений В.О. Сластьонін [7], аналізуючи проблему педагогічної діяльності як творчого процесу, підкреслює, що безумовним показником творчого підходу є здатність педагога модифікувати та комбінувати власну діяльність у нестандартних ситуаціях.

Погоджуючись з Н.В. Кічук [2], можна окреслити чинники стимулювання творчих можливостей майбутніх учителів-філологів, зокрема наступні чинники: гуманізація взаємовідносин, форми активного навчання у закладах вищої освіти, формування професійно-пізнавальної самостійності здобувачів вищої освіти у процесі навчально-науково-дослідницької діяльності, особистісно орієнтоване спілкування, організація професійного самовиховання. Креативний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей – це здатність реагувати на потребу нових підходів і продуктів у професійній діяльності, що дозволяє усвідомлювати нове в бутті, здатність породжувати незвичайні ідеї професійного спрямування, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації зі спеціальності. Створення нового творчого продукту залежить від особистості здобувача і самомотивації.

Підготовка здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей в умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища з урахуванням креативного підходу характеризуються такими ознаками як оригінальність, валідність, адекватність задачі й придатність – естетична, екологічна, оптимальність форми, правильність та оригінальність на даний момент, можливість проявити власні творчі здібності незалежно від територіального перебування.

Соціокультурний методологічний підхід до підготовки здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей в умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища становить систему методологічних орієнтирів, спрямовану на соціокультурний розвиток мовної особистості здобувача освіти, у якій визначено принципи, педагогічні технології, методи, засоби й форми підготовки майбутніх фахівців з філології [3]. В умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища сучасна філологічна освіта – це соціокультурний феномен: у мовних структурах зосереджується соціокультурний зміст, тому особливого значення набуває активна діяльність майбутніх філологів з виявлення соціокультурної інформації в дидактичному тексті, поетапне розширення їхніх соціокультурних і лінгвокультурологічних знань та вироблення вмінь застосовувати ці знання в активній професійній діяльності. У зв'язку з цим, складовою змісту підготовки здобувача вищої освіти філологічних спеціальностей є соціокультурна лінія, спрямована на те, щоб навчити їх орієнтуватися у виборі стратегій пізнання й спілкування в різних соціокультурних ситуаціях полілінгвального соціуму.

Для соціокультурного підходу в освітній сфері характерними є принципи навчання, які спрямовують на формування культурного, духовно багатого, сповненого патріотизму носія мови, здатного здійснювати ефективне мовленнєве спілкування засобами української мови, шляхом вивчення мови у зв'язку з регіональною, національною, загальнолюдською культурою. Серед них такі принципи: активності навчання в умовах єдиного освітнього середовища, навчальної співпраці, культурної самоідентифікації особистості під час навчання в компетентісно орієнтованому середовищі, лінгвокультурологічний, креативний та інші. Відповідні принципи реалізуються в системі методів навчання, які забезпечують соціокультурний розвиток мовної особистості здобувача вищої освіти – це метод «діалог культур», метод проектів (соціокультурних), інтерпретаційний метод символічного бачення тексту, метод лінгвокультурологічного дослідження тощо. Такі методи становлять основу навчальних технологій соціокультурного характеру, які застосовуються для підготовки кваліфікованих майбутніх філологів.

На нашу думку, соціокультурний підхід передбачає цілісний комплекс можливостей та засобів професійного середовища, де відбувається педагогічно відповідна організація професійної освіти. Саме використання соціокультурного підходу спрямовує професійно-педагогічний процес на повагу до загальнолюдських, національних та професійних цінностей. Так, соціокультурний підхід до підготовки здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей – це система методологічних орієнтирів, практична реалізація яких забезпечує соціокультурний розвиток мовної особистості майбутнього філолога. Соціокультурний підхід, з погляду сучасних технологій, доцільно реалізувати засобами компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища, яке передбачає цілісний комплекс можливостей, форм і засобів самореалізації в умовах технологічного прогресу.

Висновки. Таким чином, у сучасній педагогічній науці існує безліч методологічних підходів, що визначають різні напрями досліджень і відбивають специфіку конкретної науково-дослідної діяльності у філологічній галузі. Методологічний підхід – це сукупність ідей, що визначають загальну наукову світоглядну позицію вченого, принципи, що становлять основу стратегії дослідницької діяльності, а також способи, прийоми, процедури, що забезпечують реалізацію обраної стратегії в практичній діяльності майбутнього філолога. В ході проведеного дослідження ми дійшли висновку, що сучасні методологічні підходи в підготовці здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей є вирішальними для наукового обґрунтування ефективної професійної підготовки. У ході розвідки ми проаналізували комунікативний, креативний, соціокультурний підходи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання доктор пед.наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя в процесі вузівської професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки». Київ, 1993. 31 с. (20 с.).
3. Кучерук О.А. Соціокультурний підхід до формування україномовної особистості учня основної школи. *Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури*. Житомир : Вид-во : ЖДУ ім. І. Франка, 2014. Вип. 12. Ч. 1. С. 6-14.
4. Леонтьев А.А. Коммуникативность : пришло ее время. ИЯШ. 1991. № 5.
5. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. Москва : Смысл, 1997. 225 с.
6. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычной речи. Москва, 2001. 212 с.
7. Слостенин В.А., Перевалов С.Г. Педагогическая деятельность как творческий процесс. *Педагогическое образование и наука*. 2005. № 1. С. 25–34.
8. Сологуб А.І. Концепція креативної освіти у природничо-науковому ліцеї. *Рідна школа*. 2002. № 12. С. 9–19.
9. Сологуб А.І. Освіта обдарованих влітку: Методичний посібник. Київ : ТОВ «Інформаційні системи», 2012. 90 с.
10. Стойко С.В. Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземних мов. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки»*. Чернігів : ЧДПУ, 2011. Вип. 85. С. 220–223.